

Høringnotat

Forslag til forskrift om undersøkelser og avbøtende tiltak i vassdrag (vassdragstiltaksforskriften)

Innhold

1	Høringsnotatets hovedinnhold	3
2	Bakgrunn for høringsforslaget	3
2.1	Nærmere om behovet for undersøkelser og avbøtende tiltak ved vassdragstiltak ..	3
2.2	Gjeldende rett	4
2.2.1	Det juridiske rammeverket knyttet til standardvilkår	4
2.2.2	Innføring av nye eller endrede standardvilkår	5
2.2.3	Dagens sentrale standardvilkår knyttet til miljø	5
3	Nærmere om forslaget til forskrift om undersøkelser og avbøtende tiltak i vassdrag	7
3.1	Forskriftens virkeområde	7
3.2	Myndighetsfordeling og samordning	8
3.3	Klagebehandling	8
3.4	Påleggshjemlene om undersøkelser og avbøtende tiltak	9
3.4.1	Generelt	9
3.4.2	Undersøkelser	9
3.4.3	Tiltak	10
3.4.4	Unntak fra bestemmelsene om adgang til å pålegge undersøkelser eller avbøtende tiltak	11
3.5	Virkemidler for gjennomføring og sanksjoner	12
3.6	Forholdet til andre vilkår og pålegg	12
3.7	Vurdering opp mot Grunnloven § 97	13
4	Økonomiske og administrative konsekvenser	14
5	Merknader til bestemmelsene i forslaget til forskrift	15
6	Forslag til forskrift om undersøkelser og avbøtende tiltak i vassdrag	19
	Kapittel 1 Innledende bestemmelser	19
	Kapittel 2 Pålegg om undersøkelser og avbøtende tiltak	20
	Kapittel 3 Tilsyn med og gjennomføring av forskriften	21
	Kapittel 4 Avsluttende bestemmelser	22

1 Høringsnotatets hovedinnhold

Energidepartementet sender med dette på høring forslag til forskrift om undersøkelser og avbøtende tiltak i vassdrag (vassdragstiltaksforskriften). Departementet foreslår en forskrift som gir hjemmel til å gi pålegg om undersøkelser og avbøtende tiltak for alle vassdragstiltak. Slike påleggshjemler gis i dag som vilkår til konsesjoner etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven.

Hovedformålet med forskriften er å enklere kunne gi pålegg om undersøkelser og avbøtende tiltak i vassdrag som er påvirket av ulike vassdragstiltak, hovedsakelig tilknyttet vannkraft, uavhengig av konsesjonsstatus. Forskriften vil på sikt erstatte dagens standardvilkår om blant annet naturforvaltning, terskler mv., luftovermetning og etterundersøkelser.

Hjemmelen for forskriften er vannressursloven §§ 5 annet ledd, 36, 53 første ledd, 57 annet ledd, 58 og 64 første ledd. For vassdragstiltak etter vassdragsreguleringsloven er hjemmelen også vassdragsreguleringsloven §§ 20 første ledd og 31 annet ledd. Enkelte av de foreslåtte bestemmelsene i forskriften krever lovendring i vannressursloven og vassdragsreguleringsloven.

Forslaget høres samtidig med forslag til endringer i lov 14. februar 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven) og lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven). Lovendringsforslagene omtales ikke videre her.

2 Bakgrunn for høringsforslaget

2.1 Nærmere om behovet for undersøkelser og avbøtende tiltak ved vassdragstiltak

Vassdragstiltak, herunder vassdragsanlegg, kan utgjøre omfattende og varige naturinngrep. Med *vassdragstiltak* mener vi denne sammenhengen et fysisk inngrep i vassdraget, slik som et vannkraftverk, uttak av vann til settefisk, erosjonssikring eller grusuttak. Vassdragstiltak er nærmere definert i vannressursloven § 3 bokstav a). I det videre omtales også *avbøtende tiltak*. Med avbøtende tiltak menes tiltak som kan pålegges den ansvarlige for vassdragstiltak for å avbøte skade eller ulempe fra vassdragstiltak. Slike avbøtende tiltak kan for eksempel være habitatforbedringer eller bygging av terskler.

De negative virkningene fra vassdragstiltak med konsesjon (eller med vedtak etter vannressursloven § 18) har blitt vurdert og ansett som akseptable. Som følge av at konsesjoner som hovedregel er gitt uten tidsbegrensning, er det allikevel nødvendig at myndighetene kan følge opp vassdragstiltakene over tid. I dag gis vassdragskonsesjoner med et sett standardvilkår. Disse gir myndighetene mulighet til å pålegge avbøtende tiltak, i form av undersøkelser eller miljøforbedrende tiltak, for å redusere miljøpåvirkningen av vassdragstiltakene.

Utfordringen med dagens system er at mange vassdragstiltak ikke har slike standardvilkår, enten fordi de ikke har konsesjon eller fordi konsesjonen er gitt før standardvilkår var praksis. Mange konsesjoner som ble gitt før standardvilkår var praksis, har likevel varierende vilkår

som gir myndighetene mulighet til å pålegge undersøkelser og/eller tiltak. Departementet ser behov for en forenkling av dagens system for mer effektivt kunne følge opp alle vassdragstiltak med miljøkonsekvenser. Å åpne for å gi pålegg direkte med hjemmel i forskrift vil gi myndighetene tilsvarende grunnlag for å følge opp vassdragstiltak uten konsesjon og de med konsesjon, men uten at standardvilkår må fastsettes for det enkelte vassdragstiltak ved revisjon, omgjøring eller innkalling til konsesjonsbehandling.

Forslaget til forskrift følger opp gjennomføringen av EUs vanndirektiv (Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/60/EF av 23. oktober 2000 om fastsettelse av rammer for fellesskapstiltak for vannpolitikk). Energidepartementet har sammen med Klima- og miljødepartementet, på bakgrunn av ESAs (EFTAs overvåkningsorgan) undersøkelse av norsk gjennomføring av EUs vanndirektiv, vurdert behovet for bedre verktøy for mer effektivt å kunne følge opp de regionale vannforvaltningsplanene. Samtidig følger forslaget opp energimeldingen (Meld. St. 25 (2015-2016)) og naturmangfoldmeldingen (Meld. St. 14 (2015-2016)).

2.2 Gjeldende rett

2.2.1 Det juridiske rammeverket knyttet til standardvilkår

Konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven gis i dag med et sett vilkår. Flere av vilkårene følger i dag direkte av vassdragsreguleringsloven § 20, og har blitt utviklet over tid. Vilråene dekker et vidt spenn av temaer, inkludert miljøhensyn. Vannressursloven har ikke like omfattende og konkrete bestemmelser om hvilke vilkår som skal fastsettes ved en konsesjon. Paragraf 26 gir likevel myndighetene adgang til å fastsette vilkår for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser. Med få unntak brukes i dag likelydende vilkår for konsesjoner etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven. Dette er det som omtales som standardvilkår.

Standardvilkårene pålegger enten plikter som følger direkte av vilkåret, eller de inneholder hjemler for relevant myndighet til å gi etterfølgende pålegg. Enkelte vilkår inneholder både selvstendige plikter og hjemler for etterfølgende pålegg. Hensynet til miljø er ett av flere sentrale hensyn som ligger til grunn for utformingen av standardvilkårene. Standardvilkårene suppleres med unike vilkår tilpasset det konkrete vassdragstiltaket for eksempel økonomiske vilkår og vilkår om manøvrering eller minstevannføring.

I konsesjoner gitt etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven settes det i dag om lag 20 standardvilkår om ulike forhold. Standardvilkårene om «Naturforvaltning» og «Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring» er to sentrale vilkår for å pålegge avbøtende tiltak i anleggets levetid. Tilsvarende er standardvilkåret om «Etterundersøkelser» et sentralt vilkår for å pålegge undersøkelser.

Standardvilkår tas inn i alle nye konsesjoner, og ved vilkårsrevisjoner etter vassdragsreguleringsloven § 8 eller vannressursloven § 26. Fastsettelsen av standardvilkår er automatisk og krever ikke noen skjønnsutøvelse. Enkelte standardvilkår vil ikke være aktuelle i alle tilfeller, og vil tas ut etter en konkret vurdering. Det kan også i «særlige tilfeller» tas inn standardvilkår igjennom omgjøring og innkalling, jf. henholdsvis vannressursloven §§ 28 og 66.

Som hovedregel gis konsesjoner etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), jf. delegeringsvedtak 29. august 2025 nr. 1756. Kommunene gir derimot konsesjon for de minste kraftverkene (under 1MW), jf. vannressursloven § 64. Standardvilkårene for konsesjonene følges opp av ulike myndigheter. NVE følger opp de fleste vilkårene, blant annet vilkårene om «Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring», «Luftovermetning» og «Etterundersøkelser». Vilkåret om naturforvaltning er lagt til Miljødirektoratet, mens myndighet etter forurensningsvilkåret er lagt til statsforvalteren. Miljødirektoratet har også delegert deler av sin myndighet etter naturforvaltningsvilkåret til statsforvalteren (vassdrag uten anadrom laksefisk).

2.2.2 Innføring av nye eller endrede standardvilkår

Vassdragslovgivningen (vannressursloven, vassdragsreguleringsloven og vannfallrettighetsloven) er gammel og har blitt endret ved flere anledninger. Lovverket er derfor noe fragmentarisk når det gjelder hvilke regler som gjelder ulike typer vassdragstiltak.

For å kunne innføre nye eller endrede standardvilkår for vassdragstiltak med konsesjon etter vassdragsreguleringsloven må vassdragstiltaket innkalles til vilkårsrevisjon etter vassdragsreguleringsloven § 8. Revisjonsadgangen etter § 8 har ulikt innslagspunkt, men i dag kan alle konsesjoner innkalles tidligst 30 år etter konsesjonstidspunktet. Vilårsrevisjoner er tidkrevende prosesser som ofte tar flere år å gjennomføre.

For å kunne innføre nye eller endrede standardvilkår for vassdragstiltak regulert av vannressursloven er det flere alternativer avhengig av de konkrete forholdene. Vassdragstiltak med tidsbegrenset konsesjon med eget vilkår om revisjonsadgang kan revideres, jf. § 26. Vassdragstiltak med konsesjon uten revisjonsvilkår kan omgjøres etter § 28. Vassdragstiltak uten konsesjon som ble igangsatt før 1.1.2001 kan innkalles til konsesjonsbehandling etter § 66 i særlige tilfeller der det foreligger sterke miljømessige hensyn.

Selv om myndighetene har flere verktøy for å innføre nye eller endrede standardvilkår, foreligger det flere utfordringer. Sentralt er at revisjon, omgjøring og innkalling er ressurs- og tidkrevende prosesser. Forskriften skal sikre at myndighetene har hjemmel til å pålegge avbøtende tiltak og undersøkelser til alle typer vassdragstiltak, uten at disse mer omfattende prosessene må tas i bruk.

2.2.3 Dagens sentrale standardvilkår knyttet til miljø

Naturforvaltningsvilkåret har til formål å sikre at de negative virkningene av reguleringen på natur og friluftsliv blir minimert eller kompensert gjennom hele anleggets levetid. Vilkåret gir Miljødirektoratet myndighet til å pålegge konkrete undersøkelser og avbøtende tiltak når det er nødvendig for å opprettholde eller forbedre miljøforholdene.

Vilkåret dekker fire hovedområder:

- **Fisk og akvatisk miljø:** Konsesjonæren skal sikre at stedeagne fiskestammer i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon, at livsbetingelsene for

fisk og andre organismer forringes minst mulig, og at vandringsmuligheter opprettholdes med minimalt tap av fisk. Ved skader på rekruttering kan det pålegges kompensasjonstiltak, eksempelvis habitattiltak, terskeljusteringer, bygging av celleterskler og etablering av lavvannføringsrenner.

- **Øvrig plante- og dyreliv:** Reguleringen skal påvirke naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner minst mulig. Der det er nødvendig, kan det kreves kompenserende tiltak for å begrense eller motvirke negative effekter i direkte og indirekte berørte områder. Eksempel på kompenserende tiltak er utplassering av reirkasser for fossekall, flytting av elvemusling, skjerming av trekkveier/flyttleier for villrein og tamrein, vegetasjonsfremmende tiltak mv.
- **Friluftsliv:** Bruks- og opplevelsesverdiene for friluftslivet i berørte områder skal tas vare på i størst mulig grad. Dette kan innebære kompenserende tiltak eller tilrettelegging der reguleringen medfører tap eller redusert kvalitet. Eksempel på kompenserende tiltak er omlegging av stinett (bruer, klopper, merking, sikring, skilting), tilrettelegging av alternative områder (for eksempel parkeringsplasser) eller sikring av vannspeilet på eksponerte elvestrekninger ved terskelbygging.
- **Undersøkelser, oppsyn og tilsyn:** Konesjonæren kan pålegges å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser (inkludert friluftslivsundersøkelser) i berørte områder, delta i fellesfinansierte undersøkelser, og dekke utgifter til ekstra oppsyn, kontroll og tilsyn med vilkårenes etterlevelse. Vilkåret overlapper i noe grad med vilkåret om etterundersøkelser (beskrevet under). Formålet er å dokumentere tilstand, avdekke hva som ev. påvirker den biologiske produksjonen negativt og foreslå aktuelle avbøtende tiltak. Påleggene munner ut i rapporter med forslag til enkelttiltak eller forslag til helhetlige tiltaksplaner.

Terskelvilkåret gir NVE hjemmel til å pålegge «å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak og erosjonssikring for å redusere skadevirkninger», og har tradisjonelt blitt brukt til bl.a. å pålegge «terskelplaner» i regulerte vassdrag.

Større, regulerte elver, der mye av vannet er fraført, har som regel mange terskler. Landskapshensyn, herunder et ønske om å lage vannspeil for å redusere inntrykket av tørrlagt elv, har vært et viktig argument for bygging av terskler. Senere har det vist seg at mange terskler ble vandringshindre, eller har medført dårligere produksjonsarealer for fisk (for eksempel laks). I dag er fokuset i større grad på biotopforbedrende tiltak samt ombygging av eksisterende terskler heller enn bygging av nye. Terskler kan imidlertid fremdeles være et avbøtende tiltak for å bedre de estetiske forholdene i en regulert elv og for å bedre forholdene for fisk ved å øke vanndekt areal.

Erosjon, sedimenttransport og sedimentasjon er naturlige prosesser som pågår kontinuerlig i alle elver. Disse prosessene er med på å forme elveløpet og dets bunnsstrukturer, og danner også grunnlag for mye av den biologiske produksjonen i vassdragene. I regulerte vassdrag kan endret vannføring føre til erosjon langs elvebredder og i magasin. Terskelvilkåret gir hjemmel til å bekoste sikringstiltak eller til å pålegge å delta i finansieringen av slike. Kunnskap om erosjon og massetransport er nødvendig for å planlegge holdbare sikringstiltak som gir minst mulig negativ innvirkning på naturmiljøet.

Vilkåret om etterundersøkelser gir NVE hjemmel til å pålegge «å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser». Denne overlapper med hjemmelen om naturvitenskapelige undersøkelser i naturforvaltningsvilkåret, men har et bredere nedslagsfelt for hva som kan undersøkes. Hjemmelen kan brukes til å undersøke effekten av reguleringen, og av pålagte avbøtende tiltak som for eksempel fjerning av fiskevandringshinder eller for å undersøke konsekvensen av ulovlige handlinger, slik som brudd på vilkår om slipp av minstevannføring eller feil med omløpsventil.

Vilkåret om luftovermetning pålegger konsesjonær å utforme vassdragstiltaket slik at det minimerer luftovermetning mest mulig. NVE kan videre pålegge tiltakshaver å utføre og bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemer med luftovermetning, inkludert forsøk med hel eller delvis avstengning for å lokalisere årsaken. Bestemmelsen blir hovedsakelig brukt der det avdekkes at vassdragstiltak i driftsfasen gir skadelig luftovermetning.

I dag overlapper de fire vilkårene om naturforvaltning, terskler mv., etterundersøkelser, og luftovermetning til en viss grad tematisk. Alle vilkårene gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren etterfølgende undersøkelser og avbøtende tiltak. NVE er myndighet etter terskelvilkåret, vilkåret om etterundersøkelser og vilkåret om luftovermetning, mens Miljødirektoratet og statsforvalteren er myndighet etter naturforvaltningsvilkåret. Dette kan i enkelte tilfeller gjøre det uklart hvilken myndighet som kan pålegge undersøkelser og avbøtende tiltak som kan forankres i flere vilkår. NVE og Miljødirektoratet har i dag en samarbeidsavtale som er ment å løse slike uklarheter.

3 Nærmere om forslaget til forskrift om undersøkelser og avbøtende tiltak i vassdrag

3.1 Forskriftens virkeområde

Departementet foreslår å fastsette en forskrift med formål om å motvirke skade eller ulempe for allmenne og private interesser, forårsaket av vassdragstiltak. Formålet og virkeområdet overlapper til dels med det som i dag er hensynene bak og virkeområdet til standardvilkårene i konsesjoner, revisjon, innkalling og omgjøring. På denne måten er store deler av forskriften å anse som en videreføring av dagens regulering, men i forskrifts form.

Departementet foreslår at forskriften skal gjelde både for vassdragstiltak med og uten konsesjon. Utvidelsen av antall rettssubjekter er den største materielle forskjellen fra dagens system. Forskriften utvider altså hvilke typer vassdragstiltak som vil kunne pålegges undersøkelser og avbøtende tiltak, til å inkludere også eldre konsesjonsløse vassdragstiltak og vassdragstiltak som ikke er konsesjonspliktige, jf. §§ 18 og 8.

Forskriften forbedrer myndighetenes virkemidler til å ivareta miljøet ved å sikre at myndighetene kan følge opp alle typer vassdragstiltak regulert i vassdragslovgivningen. Forskriftsfestingen av standardvilkårene gjør regelverket mer oversiktlig og tilgjengelig, samtidig som det gir myndighetene flere effektive virkemidler. Som følge av at forskriften åpner for oppfølging av alle typer vassdragstiltak, vil forslaget bidra til en bedre

samfunnsmessig rasjonell forvaltning av vassdragene, for eksempel ved oppfylling av miljømålene etter vannforskriften.

Forskriften regulerer *pålegg* fra vassdragsmyndigheten, her NVE, og miljømyndigheten, her Miljødirektoratet, overfor *den ansvarlige*. Den ansvarlige for vassdragstiltak kan være flere, men er typisk tiltakshaver, eier eller konsesjonær. Pålegg er avgrenset til å gjelde undersøkelser og avbøtende tiltak.

Departementet legger langt på vei opp til en videreføring av dagens praksis i NVE og Miljødirektoratet. Det vil være opp til NVE og Miljødirektoratet å anvende forskriften og prioritere oppfølging av saker. Bruken av påleggshjemlene vil blant annet styres av behovet for å nå fastsatte miljømål i vannforvaltningsplanene og ut fra avveininger av kost/nytte i den enkelte sak.

3.2 Myndighetsfordeling og samordning

Når det gjelder myndighetsfordelingen mellom direktoratene foreslår forskriften en klargjøring og et krav til samordning. Som påpekt over, er dagens standardvilkår til dels overlappende, noe som fører til uklar myndighetsfordeling og mulighet for sammenfallende eller overlappende pålegg. For å klargjøre myndighetsfordelingen foreslår departementet en tydelig inndeling av myndighet mellom NVE og Miljødirektoratet.

Departementet foreslår å avgrense Miljødirektoratets myndighet til saker om naturmangfold og friluftsliv. Videre foreslår departementet å negativt avgrense NVEs myndighet, slik at NVE har myndighet i alle saker som ikke faller inn under Miljødirektoratets ansvarsområde. Departementet ser likevel behov for noe overlappende myndighet på enkelte punkter. Innenfor naturmangfold og friluftsliv, skal NVE samtidig ha myndighet for pålegg av avbøtende tiltak der

- det avbøtende tiltaket vesentlig kan påvirke vannføring, vannstand, vassdragets leie eller strømmens retning og hastighet, eller
- flere avbøtende tiltak bør sees i sammenheng, og ett eller flere av tiltakene hører under NVEs ansvarsområde.

Den overlappende myndigheten er avgrenset til pålegg av avbøtende *tiltak*. Pålegg av undersøkelser kan gis av Miljødirektoratet, men må samordnes med NVE. Undersøkelsesens funn kan derimot kunne utløse avbøtende tiltak som ligger innenfor NVEs ansvarsområde. Den praktiske samordningen mellom direktoratene vil være opp til dem, men departementet foreslår et minstekrav om at direktoratene opplyser hverandre om pålegg som gis. Samordningsbestemmelsen har som mål å unngå at det gis overlappende pålegg, eller pålegg som til sammen er av et slikt omfang eller karakter at de ikke vil stå i rimelig forhold til ulempen/skaden eller nytten av påleggene.

3.3 Klagebehandling

Klagebehandling vil som utgangspunkt skje i det forvaltningsorganet som er nærmest overordnet det organet som har truffet vedtaket. Dette innebærer at Klima- og

miljødepartementet er klageorgan for vedtak truffet av Miljødirektoratet, og Energidepartementet er klageorgan for vedtak truffet av NVE.

I saker hvor myndighet er delegert fra Miljødirektoratet eller NVE til statsforvalteren innebærer klagebestemmelsen at det delegerende organ er klageorgan, med de rammer som følger av forslaget til myndighetsfordeling i § 1-4. Det innebærer at Miljødirektoratet er klageorgan for vedtak truffet av statsforvalteren som hører under Miljødirektoratets myndighetsområde etter forskriften. NVE er klagemyndighet for vedtak truffet av statsforvalteren og som hører under NVEs myndighetsområde etter forskriften. Dersom både NVE og Miljødirektoratet har delegert myndighet til statsforvalteren, og statsforvalteren fatter et vedtak som faller inn under både Miljødirektoratets og NVEs myndighetsområde etter forskriften, vil klagemyndigheten ligge hos NVE, jf. forslaget § 1-4. I slike tilfeller plikter NVE å samordne sitt vedtak med Miljødirektoratet, slik at det blir en helhetlig og omforent praksis på tvers av direktoratene.

3.4 Påleggshjemlene om undersøkelser og avbøtende tiltak

3.4.1 Generelt

Departementet foreslår å forskriftsfeste påleggshjemler for undersøkelser og avbøtende tiltak. Forskriften vil utfylle og sette rammer for undersøkelsesbestemmelsen i vannressursloven § 57 og forslaget til hjemmel for etterfølgende pålegg av avbøtende tiltak i § 57 annet ledd. For vassdragstiltak med konsesjon etter vassdragsreguleringsloven vil forskriftens påleggshjemler også være hjemlet i og utfylle lovens § 20 om ytterligere vilkår og pålegg.

Som nevnt under punkt 3.1, vil forskriften gi myndighetene oppfølgingsverktøy som er mer ressursbesparende, både ovenfor vassdragstiltak med og uten konsesjon. Revisjon, innkalling og omgjøring kan da forbeholdes vassdragstiltak med større endringsbehov enn det som kan pålegges ved bruk av forskriften, bl.a. saker der endringer i vannføring eller manøvreringer nødvendig. En reduksjon i antall revisjonssaker kan gi en forenkling både for forvaltningen og berørte parter.

Selv om departementet ønsker å styrke myndighetens oppfølgingsverktøy, vil departementet gi klare rammer for myndighetenes adgang til å pålegge undersøkelser og avbøtende tiltak i forskriften. Kun rimelige og forholdsmessige avbøtende tiltak kan pålegges. Skadens omfang og karakter må vurderes opp mot det avbøtende tiltakets nytte, altså dets evne til å motvirke skaden eller ulempen fra vassdragstiltaket.

3.4.2 Undersøkelser

Departementet foreslår at den ansvarlige for vassdragstiltaket kan pålegges å gjennomføre eller bekoste undersøkelser av vassdragstiltakets skadevirkninger.

Undersøkelser som pålegges må minst ha én av tre målsetninger:

- å fastslå hvorvidt skade eller ulempe skyldes vassdragstiltak og omfanget av disse skadene og ulempene, eller,

- å finne ut hvordan skade eller ulempe fra vassdragstiltak kan motvirkes eller avbøtes, eller,
- å evaluere effektene av gjennomførte avbøtende tiltak.

Der det er skade eller ulempe fra flere vassdragstiltak i samme vassdrag, kan Miljødirektoratet og NVE pålegge den ansvarlige å betale for undersøkelser enten alene eller som deltaker i fellesfinansiering.

Departementet foreslår et krav til årsakssammenheng, rimelighet og forholdsmessighet. Forslaget bygger på vassdragsreguleringsloven § 20 tredje ledd, som ble tatt inn i forbindelse med lovrevisjonen i 2017, jf. Prop 117 L s. 57-64. Forslaget innebærer å forskriftsfeste de rammer som allerede følger av vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. Departementet mener det er hensiktsmessig å presisere at disse kravene også gjelder ved utøvelse av myndighet etter forskriften.

Pålegg av undersøkelser må knyttes til skader eller ulemper som det er grunn til å tro at stammer fra vassdragstiltaket. Uten årsakssammenheng, se nærmere merknaden til bestemmelsen, er det ikke anledning til å pålegge undersøkelser. Videre må undersøkelsenes kostnader være rimelige sett opp mot ulempe- eller skadevirkningene, og undersøkelsens nytte, herunder hvordan undersøkelsene kan brukes til å klarlegge nye avbøtende tiltak. I denne rimelighetsvurderingen skal det særlig legges vekt på skadens omfang og karakter, påleggets omfang og kostnader, samt den ansvarliges økonomi.

Pålegg av undersøkelser og avbøtende tiltak må også sees i sammenheng, da påleggene hver for seg kan være rimelige, men i sum blir urimelige for den ansvarlige. I denne sammenhengen er det viktig at NVE og Miljødirektoratet sørger for god samordning av pålegg.

Departementet har valgt å utelukke enkelte temaer fra undersøkelsesadgangen. Myndighetene kan ikke pålegge generelle undersøkelser om hydrologiske eller biologiske forhold i vassdraget, eller annen generell kartlegging av naturforholdene i vassdraget, som ikke er knyttet til skader eller ulemper som det er grunn til å tro at stammer fra vassdragstiltaket. Forskriften er ment å motvirke skade eller ulempe fra vassdragstiltak. Hensikten med påleggshjemlene er å komme frem til ulike hensiktsmessige avbøtende tiltak. Forskriften er ikke ment å legge til rette for at ansvarlige for vassdragstiltak skal gjennomføre eller bekoste alminnelig forskning eller kartlegging av vassdrag.

3.4.3 Tiltak

Departementet foreslår å kunne pålegge den ansvarlige avbøtende tiltak for å motvirke skader og ulemper fra vassdragstiltaket.

Hjemmelen er formulert vidt, og legger ikke føringer for hvilke typer avbøtende tiltak som kan pålegges. Motvirke vil omfatte avbøtende tiltak som unngår, begrenser, restaurerer eller kompenserer for skade og ulemper. Et viktig unntak er at det ikke er adgang til å pålegge avbøtende tiltak som medfører endring i manøvreringsreglement eller minstevannføring.

Slike endringer kan kun pålegges gjennom endringer i manøvreringsreglementet, alminnelig revisjon, innkalling eller omgjøring.

Tiltak som pålegges må være saklig begrunnet, og egnet til å motvirke skade og ulempe som er dokumentert at vassdragstiltaket forårsaker eller bidrar til. Slik årsakssammenheng kan bl.a. avdekkes gjennom undersøkelser etter forslaget til forskrift § 2-1. Kravet til årsakssammenheng er sentralt for å sikre at den ansvarlige ikke pålegges å avbøte utenforliggende skade og ulempe.

Videre må et avbøtende tiltak være forholdsmessig. Det innebærer at pålegg må stå i rimelig forhold til vassdragstiltakets skadevirkninger og nytten av pålegget, se punkt 3.4.2 om samme vurdering for undersøkelser.

3.4.4 Unntak fra bestemmelsene om adgang til å pålegge undersøkelser eller avbøtende tiltak

Departementet foreslår å avgrense myndighetens adgang til å gi pålegg etter §§ 2-1 (undersøkelser) og 2-2 (tiltak). Forslaget til § 2-3 innebærer at myndighetene som utgangspunkt ikke kan gi pålegg som allerede er vurdert i tidligere vedtak tilknyttet vassdragstiltaket, og som myndighetene uttrykkelig har valgt å ikke følge opp med vilkår eller pålegg. Dette kan med utgangspunkt i eksempler fra tidligere saker eksempelvis være tiltak for å bedre forholdene for villrein, bygging av laksetrapp eller undersøkelser av utbyggingens konsekvenser for reindrift. Med tidligere vedtak tilknyttet vassdragstiltaket siktes det til konsesjon, vilkårsrevisjon, detaljplan eller konsesjonspliktavurdering etter vannressursloven § 18, jf. § 8.

Formålet med bestemmelsen er å sikre forutberegnelighet ved å hindre at myndighetene uten videre tar opp igjen spørsmål som allerede er vurdert i tidligere vedtak. Den ansvarlige skal kunne innrette seg etter avsluttede prosesser og de forutsetningene vedtakene bygger på. Det er en forutsetning at myndighetene ifm. det tidligere vedtaket selv har foretatt en konkret vurdering av det aktuelle pålegget. Det er ikke tilstrekkelig at den ansvarlige eller en annen aktør ifm. vedtaket har nevnt et behov for undersøkelser eller tiltak, uten at myndighetene deretter har tatt stilling til om det faktisk skal pålegges.

Bestemmelsen vil være særlig aktuell der det nylig er gjennomført konsesjonsbehandling, vilkårsrevisjon eller annen vurdering. Bestemmelsen er ment som en snever unntaksregel der myndighetene uttrykkelig har vurdert og ikke funnet grunnlag for å pålegge undersøkelser eller avbøtende tiltak i konsesjon, vilkårsrevisjon, detaljplan eller vedtak om konsesjonsplikt.

Fra denne hovedregelen ser departementet behov for unntak i tre typetilfeller, altså unntak fra unntaksbestemmelsen. Pålegg kan likevel gis dersom:

- 1) Det foreligger *nye opplysninger* av betydning som ikke inngikk i den tidligere vurderingen, og som gir grunnlag for en ny vurdering, eller
- 2) Det oppstår *endrede forutsetninger*. Dette kan for eksempel være at forholdene har utviklet seg på en uforutsett måte etter vedtaket, at forbehold ikke har slått til, eller at

antatte virkninger ikke har inntruffet, slik at det er grunn til å tro at vedtakets vurderinger eller vilkår ville vært annerledes dersom saken ble behandlet i dag, eller

- 3) Det følger av vedtaket at undersøkelser og avbøtende tiltak utsettes og fastsettes i etterfølgende pålegg.

Unntakene listet opp ovenfor skal sikre at myndighetene kan pålegge undersøkelser og tiltak i de tilfellene der forutsetninger ved et vedtak ikke inntreffer. Departementet ser også grunn til å påpeke at mange konsesjonsvedtak legger opp til etterfølgende undersøkelser og tiltak.

Ved vurderingen av om et av unntakene kommer til anvendelse skal det også tas hensyn til kunnskapsnivået på vedtakstidspunktet, den antatte miljøpåvirkningen og hvordan myndighetene tidligere vurderte kost/nytte ved tiltaket/undersøkelsen. Eksempelvis kan et nytt kunnskapsnivå om en bestemt naturtype gi grunnlag for undersøkelser, selv om myndigheten på et tidligere tidspunkt har overveid virkningene på akkurat denne naturtypen og besluttet av ytterligere undersøkelser ikke var nødvendige. Vurderingen må på denne måten være dynamisk, samtidig som hovedregelen fortsatt er at forhold som tidligere er vurdert, som utgangspunkt ikke skal danne grunnlag for nye pålegg.

3.5 Virkemidler for gjennomføring og sanksjoner

Departementet foreslår en rekke bestemmelser for å sikre at myndighetene har nødvendige virkemidler for kontroll. Bestemmelsene speiler i stor grad tilsvarende bestemmelser i vannressursloven. Departementet viser derfor til sammenfallende bestemmelser, og merknader til disse gjengitt i forarbeidene til vannressursloven, jf. Ot.prp.nr. 39 (1998-1999) s. 365 flg.

Departementet foreslår egne bestemmelser om opplysningsplikt, tilsyn, retting, tvangsmulkt, bruk av andres eiendom, overtredelsesgebyr, administrativ inndragning av ulovlig utbytte, straff og kostnadsdekning. Departementet mener videre der er hensiktsmessig å belyse at disse virkemidlene kan tas i bruk også i forbindelse med pålegg etter forskriften. Bestemmelsene kan tas i bruk av myndigheten som har ansvar for det konkrete pålegget. Der det er behov for felles pålegg vil pålegg gis av NVE, i tråd med myndighetsfordelingen i forslaget til § 1-4.

Som hovedregel foreslår departementet at den ansvarlige for vassdragstiltak skal dekke kostnadene forbundet med tilsyn og kontroll med overholdelsen av forskriftens bestemmelser og vedtak gitt i medhold av denne. Dette gjelder likevel ikke ansvarlige som allerede betaler for tilsyn og kontroll igjennom sektoravgiften. Gebyr for å dekke myndighetenes kostnader kan ikke overstige de faktiske utgiftene forbundet med tilsynet eller annen kontroll.

3.6 Forholdet til andre vilkår og pålegg

I konsesjonsbehandling er det vanligvis behov for individuell tilpasning og særlige konsesjonsvilkår, i tillegg til standardvilkårene. Forskriften endrer ikke myndighetenes mulighet til å sette slike vilkår i den alminnelige konsesjonsbehandlingen. Eventuelle pålegg etter denne forskriften vil fastsettes som enkeltvedtak og sidestilles med eksisterende konsesjonsvilkår og andre krav.

Som nevnt kan konsesjonsvilkår i dag endres gjennom ressurskrevende prosesser (revisjon mv.). Departementet foreslår i forskriften en mer effektiv adgang til å oppheve og erstatte eksisterende vilkår også der vilkåret enten overlapper med, eller er til hinder for, nye pålegg. I slike tilfeller vil pålegg etter forskriften ha forrang fremfor vilkår i øvrige vedtak (konsesjonsvedtak, konsesjonspliktvedtak mv.) og andre reguleringer. Tilsvarende vil gjelde for pålegg.

Sentralt med denne forskriften er å gi myndighetene bedre virkemidler til å endre utdaterte konsesjonsvilkår. Dette gjelder for eksempel tilfeller der det tidligere er fastsatt vilkår om å sette ut fisk. Det er senere klargjort at slike avbøtende tiltak ikke alltid fungerer etter sin hensikt, og at det er bedre for fiskebestanden å heller legge til rette for gyting med utlegg av gytegrus eller andre avbøtende tiltak. Forskriften åpner derfor for at etterfølgende pålegg om utlegg av gytegrus eller liknende kan erstatte tidligere gitte vilkår eller pålegg om utsetting av fisk.

Det er for tiltakshavere allerede i dag ventelig at vassdragsmyndighetene kan, og ofte vil, endre betingelsene for virksomheten. Det være seg på grunnlag av revisjon, omgjøring, innkalling, ny lovgivning eller annet rettsgrunnlag. At tiltakshaver vederlagsfritt skal tåle nye og endrede forhold er en naturlig følge av at virksomheten de driver varer over lang tid med viktige samfunnsmessige virkninger.

3.7 Vurdering opp mot Grunnloven § 97

Departementet har vurdert om forskriften er i strid med forbudet mot tilbakevirkende kraft i Grunnloven § 97. Departementet har vurdert grunnlovsvernet opp mot de ulike typene vassdragstiltak, herunder vassdragstiltak med og uten konsesjon, med og uten standardvilkår, og vassdragstiltak som er omfattet av ulike regelverk.

Forskriften fastsetter ikke i seg selv nye byrder til tidligere lovlige handlinger, men ev. pålegg om undersøkelser og avbøtende tiltak gitt med hjemmel i forskriften vil gripe inn i utøvelsen av etablerte rettsposisjoner. Dette omtales gjerne som uegentlig tilbakevirkning og vil normalt bare være grunnlovsstridig dersom tilbakevirkningen er særlig eller klart urimelig eller urettferdig.

For vassdragstiltak med standardvilkår innebærer forskriften i all hovedsak ingen materielle endringer, men en prosessuell forenkling. Tilsvarende gjelder vassdragstiltak som kan innkalles til revisjon, eller som har vedtak som kan omgjøres. Videre vil det kunne benyttes pålegg om retting overfor vassdragstiltak som bryter med lovpålagte krav. For enkelte vassdragstiltak vil det være enklere å pålegge undersøkelser og avbøtende tiltak etter forskriften, enn det som følger av dagens regelverk. Der vassdragstiltak påfører samfunnet skade eller ulempe taler sterke samfunnsmessige hensyn for at vassdragsmyndighetene bør få adgang til å pålegge avbøtende tiltak som reduserer miljøvirkningene til et akseptabelt nivå.

Det er i forskriften foreslått begrensninger for pålegg i form av krav til forholdsmessighet som vil være til hinder for at det pålegges undersøkelser og avbøtende tiltak som er urimelige eller usaklige. Departementet mener på denne bakgrunnen at forskriften ikke bryter med forbudet mot tilbakevirkning i Grunnloven § 97.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forskriften vil forenkle og effektivisere myndighetenes arbeid med miljøforbedringer i vassdrag som er påvirket av vassdragstiltak, og da særlig vannkraft. Forskriften er ikke ment å endre saksmengde eller hvordan NVE og Miljødirektoratet i dag følger opp vassdragstiltak. Det vil fortsatt være opp til myndighetene å prioritere mellom saker. Forskriften skal altså gjennomføres i innenfor gjeldende budsjetter, og medfører ikke økte utgifter for staten.

For ansvarlige for vassdragstiltak med standardvilkår vil forskriften ikke medføre noen realitetsendringer. Disse har enten standardvilkår som allerede hjemler pålegg og undersøkelser, eller de kan få endrede vilkår etter dagens standard gjennom omgjøring eller vilkårsrevisjon.

For ansvarlige uten standardvilkår vil forskriften kunne medføre mer oppmerksomhet knyttet til miljøkrav, noe som kan medføre økte utgifter og arbeidsmengde. På den andre siden vil forskriften redusere behovet for mer omfattende og ressurskrevende prosesser som vilkårsrevisjon, omgjøring av konsesjon eller innkalling til konsesjonsbehandling. Å åpne for å pålegge vassdragstiltak med negative miljøvirkninger undersøkelser og tiltak direkte igjennom forskrift vil derfor være ressursbesparende. Forslagene vil også styrke forvaltningen i å følge opp miljømålene i vannforvaltningsplanene etter vannforskriften. For både myndigheter og tiltakshaver vil forslaget samlet sett redusere tidsbruk og administrative kostnader sammenlignet med dagens virkemidler.

Felles for alle tiltakshavere er at det er ventelig at vassdragsmyndighetene kan, og ofte vil, endre betingelsene for virksomheten. Dette er allerede tilfellet, det være seg på grunnlag av revisjon, omgjøring, innkalling, ny lovgivning eller annet rettsgrunnlag. At tiltakshaver vederlagsfritt skal tåle nye og endrede forhold er en naturlig følge av at virksomheten de driver varer over lang tid med viktige samfunnsmessige virkninger.

Det er stor variasjon i hvor omfattende pålegg etter forskriften vil være, både i kostnad og i arbeidsmengde. De ansvarlige myndighetene må se pålegg i sammenheng og opp mot vassdragstiltakets skadevirkninger slik at krav til rimelighet og forholdsmessighet er avklart. Disse forutsetningene er godt innarbeidet i forslaget til forskrift. Det er ikke forventet en særlig økning i antall undersøkelser eller avbøtende tiltak sammenlignet med dagens praksis. Departementet legger til grunn at de økonomiske og administrative konsekvensene for de ansvarlige er akseptable.

5 Merknader til bestemmelsene i forslaget til forskrift

Til § 1-1 Formål

Bestemmelsen angir forskriftens formål og speiler formuleringene i vassdragsreguleringsloven § 20 og vannressursloven § 5, som hjemler forskriften, og må leses i lys av disse bestemmelsene.

Til § 1-2 Virkeområde

Første ledd regulerer forskriftens virkeområde. Forskriften kommer til anvendelse for alle vassdragstiltak som forårsaker skade eller ulempe.

Annet ledd presiserer at når det i første ledd vises til «vassdragstiltak» er dette uavhengig av om vassdragstiltaket har konsesjon eller ikke. At et vassdragstiltak har konsesjon eller tillatelse etter annen lovgivning, herunder vannfallrettighetsloven, energiloven og plan- og bygningssloven, er heller ikke til hinder for at forskriften kommer til anvendelse.

Til § 1-3 Definisjoner

Bestemmelsen definerer tre begrep som brukes i forskriften, og som departementet ser behov for å klargjøre.

Bokstav a) vassdragstiltak er definert i vannressursloven § 3 a) og skal forstås tilsvarende. Det er ikke nødvendig at vassdragstiltaket har konsesjon. Definisjonen er her også ment å omfatte tiltak utenfor vassdraget med «påtakelige» virkninger for vassdraget, og som har vært del av en konsesjonsbehandling, jf. vannressursloven § 8 annet ledd første punktum. Som presisert i § 8 annet ledd annet punktum vil vannressurslovens regler for vassdragstiltak også omfatte slike tiltak.

Bokstav b) motvirke omfatter et bredt spekter avbøtende tiltak, handlinger eller unnlater som reduserer, fjerner eller kompenserer for skade og ulempe fra vassdragstiltak. Definisjonen bygger på tiltakshierarkiet, og omfatter restaurering og kompensasjon. Dette kommenteres særskilt da slike avbøtende tiltak ikke naturlig faller inn under ordlyden.

Bokstav c) den ansvarlige omfatter flere typer aktører. I de fleste tilfeller vil det være konsesjonær eller tiltakshaver for vassdragstiltak uten konsesjon. For å sikre at pålegg også kan gis i tilfeller der det ikke finnes en naturlig tiltakshaver, eller de tilfeller der det av andre grunner ikke kan pålegges en tiltakshaver eller konsesjonær, omfatter begrepet også eier og driver av vassdragstiltaket. Det er videre adgang til å gi pålegg til en sammenslutning av flere aktører der det er naturlig å vurdere dem under ett.

Til § 1-4 Myndighet

Bestemmelsen fastsetter myndighetsfordelingen etter forskriften og klargjør hvilket organ som er ansvarlig myndighet i de ulike sakstypene. Videre er det gitt en uttrykkelig hjemmel for NVE og Miljødirektoratet for å delegerer sin myndighet til statsforvalteren.

Miljødirektoratets myndighet er avgrenset til å gjelde der det er skade eller ulempe på naturforhold eller friluftsliv. Dette er i tråd med dagens naturforvaltningsvilkår.

NVEs myndighet er negativt definert, og rommer alle tilfeller som ikke faller inn under Miljødirektoratets ansvarsområde. Videre er NVE myndighet også for tilfeller som faller inn under Miljødirektoratets ansvarsområde når:

- det avbøtende tiltaket vil vesentlig påvirke vannføringen mv.,
- det avbøtende tiltaket berører både Miljødirektoratets og NVEs ansvarsområde, eller
- flere avbøtende tiltak skal sees i sammenheng, og minst ett av dem faller inn under NVEs ansvarsområde.

Til § 1-5 Samordning

Departementet har valgt å ikke detaljregulere hvordan samhandling mellom direktoratene skal skje. Det er allikevel satt krav til samordning, og et minstekrav vil være å orientere det andre direktoratet om pålegg som gis. Det vises til vurderingen i kapittel 3.1.

Der det er relevant skal samordning også involvere andre fagmyndigheter.

Til § 1-6 Klage

Regelen utfyller og avviker fra reglene om klageadgang i forvaltningsloven kapittel VI.

Første ledd fastsetter at Klima- og miljødepartementet er klageorgan for vedtak fattet av Miljødirektoratet, og Energidepartementet er klageorgan for vedtak truffet av NVE.

Annet ledd gjelder tilfeller der Miljødirektoratet eller NVE har delegert myndighet til statsforvalteren i tråd med § 1-4 første ledd annet punktum. Når statsforvalteren har fattet vedtak etter delegert myndighet er Miljødirektoratet klageorgan der de har delegert myndighet, og NVE klageorgan der de har delegert myndighet. Dersom vedtak truffet av statsforvalteren gjelder forhold som omfattes av begge myndigheters ansvarsområde etter forskriften er NVE klageorgan i tråd med reglene i § 1-4 annet ledd.

Til § 2-1 Undersøkelser

Bestemmelsen åpner for å pålegge den ansvarlige undersøkelser med tre ulike formål, fastsatt i bokstavene a - c.

Bokstav a gjelder undersøkelser som skal klarlegge om vassdragstiltaket forårsaker skade eller ulempe, hvordan påvirkningen oppstår og hvilket omfang den har.

Bokstav b gjelder undersøkelser for å avdekke hvilke avbøtende tiltak som egner seg til å motvirke den skaden eller ulempen vassdragstiltaket medfører.

Bokstav c gjelder undersøkelser av avbøtende tiltak som allerede er etablert. Pålegg av undersøkelser etter dette punktet omfatter ethvert pålagt avbøtende tiltak uavhengig av det rettslige grunnlaget for etablering, herunder konsesjon, lov, forskriften, eller frivillig etablering.

Den ansvarlige må ikke selv utføre undersøkelsene, men kan bekoste at andre utfører disse. Der det er aktuelt, kan pålegg alternativt innebære at den ansvarlige må finansiere undersøkelser, eller bidra i fellesfinansiering.

Tredje ledd innebærer et krav til årsakssammenheng mellom vassdragstiltaket og den oppståtte skaden eller ulempen. Pålegg av undersøkelser må knyttes til skader eller ulemper som det er grunn til å tro at stammer fra vassdragstiltaket. Det er ikke tilstrekkelig at det er fjerntliggende mulighet at skaden eller ulempen skyldes vassdragstiltaket. Videre legges det opp til en forholdsmessighetsvurdering. Dersom undersøkelsene blir så omfattende at kostnaden blir større enn nytten, kan undersøkelsene ikke pålegges.

Til § 2-2 Tiltak

Bestemmelsen åpner for å pålegge den ansvarlige avbøtende tiltak for å motvirke skade eller ulempe som det er fastslått skyldes vassdragstiltaket.

Det er samtidig lagt inn en avgrensning mot avbøtende tiltak som forutsetter endringer i manøvreringsreglement eller minstevannføring. Pålegg av fisketrapp eller andre avbøtende tiltak som krever vannslipp må gjøres innenfor gjeldende manøvreringsreglement.

Tredje ledd oppstiller krav om årsakssammenheng mellom vassdragstiltaket og den oppståtte skaden eller ulempen. Pålegg av tiltak må knyttes til skader eller ulemper forårsaket av vassdragstiltaket. Bestemmelsen oppstiller også krav om at pålegget må være forholdsmessig. Avbøtende tiltak som pålegges må være egnet til å motvirke skaden eller ulempen vassdragstiltaket medfører.

Til § 2-3 Unntak for pålegg som allerede er vurdert

Bestemmelsen avgrenser adgangen til å gi pålegg etter §§ 2-1 og 2-2 i tilfeller der pålegget gjelder tiltak eller undersøkelser som myndighetene allerede har vurdert i tidligere vedtak om konsesjonsbehandling, vilkårsrevisjon eller annen vurdering. Der myndighetene har vurdert et avbøtende tiltak eller en undersøkelse, og uttrykkelig har avvist det, kan det avbøtende tiltaket som utgangspunkt ikke senere pålegges. Fra dette utgangspunktet gjelder tre unntak som fremgår av annet ledd. Det vises til omtalen foran under punkt 3.4.4.

Til § 3-1 Opplysningsplikt

Bestemmelsen speiler vannressursloven § 55 annet punktum, og gir de ansvarlige myndighetene etter forskriften tilsvarende myndighet som etter loven.

Opplysningsplikten gjelder dokumentasjon som er nødvendig for å vurdere etterlevelsen av forskriften. Dokumentasjonen kan etterspørres for eksempel i forbindelse med myndighetens tilsyn med et vassdragstiltak. Det er en forutsetning at myndighetene har saklig grunn til å be om innsyn i det aktuelle materialet eller opplysningene.

Til § 3-2 Tilsyn

Bestemmelsen fastsetter, i tråd med vannressursloven § 53 første ledd annet punktum, at det er de myndighetene som er gitt ansvar etter forskriften, som fører tilsyn med forhold som reguleres av forskriften.

Til § 3-3 Pålegg om retting

Bestemmelsen svarer til vannressursloven § 59 første ledd. Det henvises til denne med tilhørende forarbeider for så vidt gjelder rammene for bestemmelsen.

Til § 3-4 Tvangsmulkt

Bestemmelsen svarer til vannressursloven § 60. Det henvises til denne med tilhørende forarbeider for så vidt gjelder rammene for bestemmelsen.

Til § 3-5 Bruk av andres eiendom ved iverksetting

Bestemmelsen svarer til vannressursloven § 62. Det henvises til denne med tilhørende forarbeider for så vidt gjelder rammene for bestemmelsen.

Til § 3-6 Overtredelsesgebyr

Bestemmelsen svarer til vannressursloven § 60 a. Det henvises til denne med tilhørende forarbeider for så vidt gjelder rammene for bestemmelsen.

Til § 3-7 Administrativ inndragning av ulovlig utbytte

Bestemmelsen svarer til vannressursloven § 60 b. Det henvises til denne med tilhørende forarbeider for så vidt gjelder rammene for bestemmelsen.

Til § 3-8 Straff

Bestemmelsen svarer til vannressursloven § 63 og vassdragsreguleringsloven § 36, der straffansvaret reguleres mer detaljert.

Til § 3-9 Kostnadsdekning

Bestemmelsen er hjemlet i vannressursloven § 58, og gir de ansvarlige myndighetene mulighet til å kreve dekning for tilsynsarbeid for de tilfeller der et vassdragstiltak ikke omfattes av forskrift 27. september 2023 nr. 1518 om sektoravgift for dekning av kostnader til Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) tilsyns- og kontrollarbeid.

Til § 4-1 Forholdet til eksisterende bestemmelser, vilkår og pålegg

Bestemmelsen regulerer forholdet mellom forskriften og eksisterende bestemmelser, vilkår og pålegg. Dette kan være bestemmelser som fremgår av lov, forskrift, konsesjonsvilkår og pålegg gitt i medhold av lov, forskrift eller konsesjonsvilkår.

For konsesjoner gitt før forskriften trer i kraft, vil forskriften og pålegg gitt i medhold av forskriften gjelde i tillegg til eksisterende vilkår. Spesielle vilkår og eventuelle standardvilkår i den enkelte konsesjonen gjelder fortsatt. Der det er fastsatt vilkår om undersøkelser eller avbøtende tiltak i konsesjonen kan disse erstattes gjennom nye pålegg etter forskriften her. Også eksisterende pålegg som er gitt i medhold av konsesjonsvilkårene gjelder fortsatt, inntil de oppheves eller erstattes av nye pålegg gitt i medhold av forskriften.

Til § 4-2 Ikrafttredelse

Bestemmelsen angir når forskriften trer i kraft.

6 Forslag til forskrift om undersøkelser og avbøtende tiltak i vassdrag

Fastsatt med hjemmel i lov av 14. des 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven) §§ 20 første ledd og 31 annet ledd og lov av 24. nov 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) vannressursloven §§ 5 annet ledd, 36, 53 første ledd, 57, 58, 64 første ledd annet punktum og 65 bokstav b.

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1-1 Formål

Formålet er å motvirke skade eller ulempe på allmenne og private interesser som er forårsaket av vassdragstiltak.

§ 1-2 Virkeområde

Forskriften gjelder Norges vassdrags- og energidirektorats og Miljødirektoratets adgang til å gi den ansvarlige pålegg om undersøkelser og tiltak for å motvirke skade eller ulempe forårsaket av vassdragstiltak.

Forskriften gjelder vassdragstiltak uavhengig av om tiltaket har konsesjon og tillatelse etter vannressursloven, vassdragsreguleringsloven eller annet lovverk.

§ 1-3 Definisjoner

I denne forskriften menes med:

- a) Vassdragstiltak: vassdragsanlegg og alle andre tiltak i vassdraget som etter sin art er egnet til å påvirke vannføringen, vannstanden, vassdragets leie eller strømmens retning og hastighet eller den fysiske og kjemiske vannkvaliteten på annen måte enn ved forurensning, jf. vannressursloven § 3 a)
- b) Motvirke: unngå, begrense, restaurere eller kompensere for skade eller ulempe.
- c) Den ansvarlige: konsesjonær eller eier av vassdragstiltak. Den ansvarlige kan også være tiltakshaver eller driver av vassdragstiltaket. Flere kan være ansvarlige etter forskriften.

§ 1-4 Myndighet

Norges vassdrags- og energidirektorat og Miljødirektoratet er myndighet etter forskriften. Norges vassdrags- og energidirektorat og Miljødirektoratet kan delegerer sin myndighet etter forskriften til statsforvalteren.

Miljødirektoratet er myndighet for pålegg om undersøkelser og tiltak knyttet til skade og ulempe for naturmangfold og friluftsliv. Norges vassdrags- og energidirektorat er myndighet der skade og ulempe er knyttet til andre forhold eller dersom det pålagte tiltaket vesentlig kan påvirke vannføring, vannstand, vassdragets leie eller strømmens retning og hastighet. Norges vassdrags- og energidirektorat er også myndighet der pålegg om tiltak bør ses i

sammenheng, og ett eller flere av tiltakene hører under Norges vassdrags- og energidirektorats ansvarsområde.

§ 1-5 Samordning

Norges vassdrags- og energidirektorat og Miljødirektoratet plikter å samordne saksbehandling og pålegg, også overfor den ansvarlige.

§ 1-6 Klage

Klage på vedtak som fattes i medhold av denne forskriften avgjøres av det forvaltningsorganet som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket.

Klage på vedtak fattet av statsforvalteren avgjøres av det organ hvis myndighetsområde vedtakets innhold faller inn under, jf. § 1-4.

Kapittel 2 Pålegg om undersøkelser og avbøtende tiltak

§ 2-1 Undersøkelser

Ansvarlig myndighet kan pålegge den ansvarlige å sørge for eller bekoste undersøkelser eller lignende tiltak for å

- a) fastslå om og i hvilken grad vassdragstiltak har medført skade eller ulempe,
- b) klarlegge hvordan skade eller ulempe kan motvirkes eller avbøtes, eller
- c) evaluere effektene av gjennomførte tiltak.

Pålegg kan også gjelde deltagelse i fellesfinansiering av undersøkelser.

Pålegg i medhold av denne bestemmelsen må være knyttet til skader som kan være forårsaket av vassdragstiltaket, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til skadevirkningene og til nytten av pålegget.

§ 2-2 Tiltak

Ansvarlig myndighet kan pålegge den ansvarlige å sørge for eller bekoste tiltak for å motvirke skade eller ulempe forårsaket av vassdragstiltak.

Det kan ikke pålegges tiltak som forutsetter endring i manøvreringsreglement eller minstevannføring.

Pålegg i medhold av denne bestemmelsen må være knyttet til skader forårsaket av vassdragstiltak, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og til nytten av pålegget.

§ 2-3 Unntak for pålegg som allerede er vurdert

Pålegg etter §§ 2-1 og 2-2 kan ikke gis for undersøkelser eller tiltak som myndighetene i sak om konsesjon, vilkårsrevisjon, detaljplan eller i særskilt avgjørelse om konsesjonsplikt etter vannressursloven § 18, jf. § 8, har tatt stilling til og ikke pålagt.

Første ledd gjelder ikke dersom

- a) det foreligger nye opplysninger av betydning,
- b) forutsetningene for vedtaket har endret seg vesentlig,
- c) det følger av vedtaket at undersøkelser eller tiltak skal fastsettes i etterfølgende pålegg.

Kapittel 3 Tilsyn med og gjennomføring av forskriften

§ 3-1 Opplysningsplikt

Den ansvarlige skal på forespørsel fra Norges vassdrags- og energidirektorat eller Miljødirektoratet legge frem de opplysninger, dokumenter eller annet materiale som er nødvendige for føre tilsyn eller følge opp vedtak etter denne forskriften.

§ 3-2 Tilsyn

Norges vassdrags- og energidirektorat og Miljødirektoratet kan føre tilsyn med at forskriften og vedtak gitt i medhold av den overholdes.

§ 3-3 Pålegg om retting

Norges vassdrags- og energidirektorat og Miljødirektoratet kan gi pålegg om retting etter reglene i vannressursloven § 59 første ledd dersom det konstateres forhold som er i strid med vedtak i medhold av forskriften. Om nødvendig kan det pålegges stans i pågående virksomhet.

§ 3-4 Tvangsmulkt

For å sikre at plikter som følger av loven eller vedtak i medhold av loven blir etterlevd, kan Norges vassdrags- og energidirektorat og Miljødirektoratet pålegge den ansvarlige tvangsmulkt etter reglene i vannressursloven § 60.

§ 3-5 Bruk av andres eiendom ved iverksetting

Er det nødvendig for iverksetting etter § 3-3, kan Norges vassdrags- og energidirektorat og Miljødirektoratet gi den ansvarlige adgang til å gjøre bruk av andres eiendom etter reglene i vannressursloven § 62.

§ 3-6 Overtredelsesgebyr

Ved overtredelse av pålegg gitt i medhold av § 2-1 eller § 2-2 kan det ilegges overtredelsesgebyr etter reglene i vannressursloven § 60 a og vassdragsreguleringsloven § 35.

§ 3-7 Administrativ inndragning av ulovlig utbytte

Ved overtredelse av pålegg gitt i medhold av § 2-1 eller § 2-2 kan det treffes vedtak om inndragning av utbytte etter reglene i vannressursloven § 60 b og vassdragsreguleringsloven § 35 a.

§ 3-8 Straff

Overtredelser av pålegg gitt i medhold av § 2-1 eller § 2-2 kan straffes med bøter eller fengsel etter reglene i vannressursloven § 63 og vassdragsreguleringsloven § 36.

§ 3-9 Kostnadsdekning

Norges vassdrags- og energidirektorat og Miljødirektoratet kan kreve utgifter forbundet med tilsyn og kontroll med overholdelsen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskriften dekket av den ansvarlige.

Gebyrene settes slik at de samlet ikke overstiger utgifter forbundet med tilsyn og kontroll.

Bestemmelsen gir ikke adgang til å kreve kostnadsdekning for tilsyn og kontroll som er omfattet av forskrift 27. september 2023 nr. 1518 om sektoravgift for dekning av kostnader til Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) tilsyns- og kontrollarbeid.

Kapittel 4 Avsluttende bestemmelser

§ 4-1 Forholdet til eksisterende bestemmelser, vilkår og pålegg

Forskriften supplerer og utfyller krav som følger direkte av lov, forskrift og konsesjon.

Krav om gjennomføring av undersøkelser og tiltak fastsatt i konsesjon og pålegg gitt i medhold av vilkår i konsesjon, gjelder inntil de eventuelt blir erstattet av nye pålegg i medhold av denne forskriften.

§ 4-2 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft DD. MND 20ÅÅ.